

www.armourproject.eu

Ръководство за обучители

Експериментална лаборатория „Дебат и симулация“

**Спомага за предотвратяване на
радикализацията чрез обучение
за изграждане на устойчивост
към идеологии и поведения,
характерни за насилствения
екстремизъм**

Май 2021 г.

Съдържанието на настоящото ръководство е отговорност единствено на авторите и по никакъв начин не може да се приеме, че отразява възгледите на Европейската комисия.

Този проект е финансиран от Фонд „Вътрешна сигурност“ — Полиция, на Европейския съюз, съгласно Споразумение за безвъзмездна помощ № 823683.

Съдържание

Резюме	3
Дебат и симулация	4
Защо да преподаваме дебат и симулация?	4
Обосновка	4
Ключови компетенции	5
Методология	6
Сценарий на експерименталната лаборатория	8
Тема	8
Целева аудитория	9
Основни въпроси, на които ще се даде отговор	9
Основни понятия, които ще бъдат разгледани	9
Основни познания	10
Упражнения	10
Допълнителни източници	33
Логистика	33

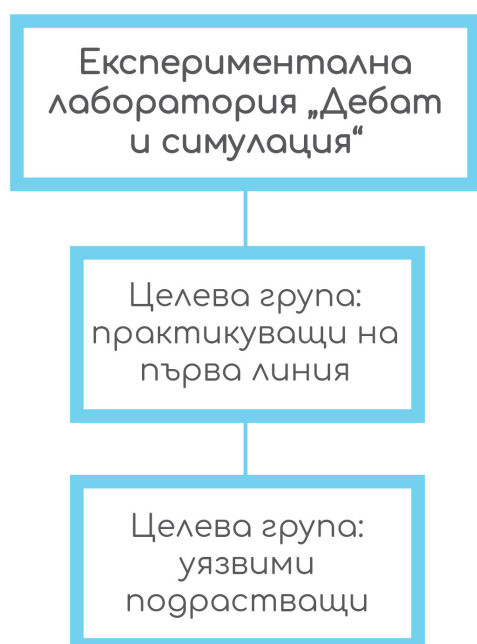
Упражнения

#1 Мозъчна атака – свободни асоциации	11
#2 Определение (инструкция)	12
#3 Помнете какво не знаете	13
#4 Как определяме темата на дебата?	16
#5 Изграждане на аргументи по избраната тема	17
#6 Упражнение за опровержение	18
#7 Дебат (реч и кръстосан разпит)	19
#8 Дебат на тема „Насилието в медиите трябва да бъде регулирано“	21
#9 Четири ъгъла	23
#10 „Вярно“ или „Грешно“	25
#11 Завършете изречението	27
#12 Няма как да съм по-несъгласен	29
#13 Ако бях господар на света	30
#14 „Факт или мнение?“	32
#15 Сценарий на най-лошия възможен случай	33
#16 Базов парламентарен дебат по дадена тема, свързана с насилствения екстремизъм	34

Резюме

Настоящото ръководство за обучители има за цел да представи и изпита интердисциплинарен модел на обучение за изграждане на устойчивост към идеологии и поведения, характерни за насилствения екстремизъм. То се фокусира върху осигуряването на структура, на базата на която могат да се планират и организират основани на дебати упражнения с различна степен на сложност.

Структурата на обучение, предложена в това ръководство, е насочена основно към практикуващите на първа линия от различни професионални области, работещи пряко с млади хора, уязвими към радикализация. Има за цел да осигури на специалистите разбиране за методологията и ситуациите, в които би била приложима, и да предложи възможни техники за адресиране на проблема. Въпреки че дебатът и симулационните игри са широко използвани в академичните среди, включително като инструменти за обучение, Експерименталната лаборатория „Дебат и симулация“ се различава от стандартното обучение за водене на дебати по това, че в нея не се цели да се предоставят на участниците необходимите знания и умения за участие в дебат, а по-скоро да им се осигури разбиране за целта, структурата и контекста, в който дебатът може да бъде използван, както и методологичните ограничения и елементите, подлежащи на свободна интерпретация.

Обучителят изпълнява ролята единствено на модератор, възползвайки се от познанията си за управление на гнева и разрешаване на конфликтите, за да възпира неконструктивни противоречиви дискусии.

Поставените учебни цели и резултати са преценени спрямо непосредствената целева група на експерименталната лаборатория - практикуващи на първа линия, работещи с подрастващи и млади хора, уязвими към радикализация. Предоставят им се умения и познания как да провеждат дебати и как да предават тези свои познания на подрастващите впоследствие. Разработените, основани на дебати, упражнения имат за цел да им помогнат ефикасно да събират, оценяват и потвърждават информация, да анализират възможните фактори, както и да разбират причината за и взаимовръзката между тях, за да вземат правилни решения. Този тип методология е емпирично утвърдена като ефикасна за крайната целева група (подрасстващи), тъй като се използва при гимназиални състезания по дебати на национално и международно ниво.

Дебат и симулация

Защо да преподаваме дебат и симулация?

Обучението по симулация и дебат служи за натрупване на познания и развиване на умения посредством когнитивно-поведенческия модел на обучение и модела на учене чрез правене. То е и форма на психо-образователна интервенция, при която модераторът на дебата изпълнява ролята на коуч, готов да предложи възпроизведими стратегии за позитивно себеизразяване и целево-ориентирана комуникация, като същевременно насърчава толерантността и оценяването на насрещните мнения с отворено съзнание.

Познанията, уменията, ценностите и нагласите, включени в Експерименталната лаборатория „Дебат и симулация“, имат за цел да улеснят изграждането на устойчивост към екстремистки идеологии и насилствено поведение чрез затвърждаване на критичното мислене, комуникацията, сътрудничеството, емпатията и (само)анализа. Макар досега да не са били използвани като форма на психо-образователна интервенция за укрепване на устойчивостта към радикализация, научните среди отчитат потенциала и на двете техники - симулация и дебат, „да развият критичното мислене на обучаваните и уменията им за учене в процес на сътрудничество“ (Williams-Brown, 2015 г.), помагат им „да преодоляват различията логически и с уважение (...) да се запознаят със сътрудничеството, работата в екип и справедливия принос при съвместни усилия“ (Cochran)¹. В този контекст, симулацията и дебатът имат потенциала да повишат устойчивостта към факторите на привличане и отблъскване (push & pull factors), пораждащи радикализация, като: усещане за идентичност, описвано още като „търсене на значимост“ (A. W. Kruglanski, 2014 г.), „търсене на идентичност, допринасяща за чувството на принадлежност, себестойност и цел“ (Dalgaard-Nielsen, 2008 г.), личностно удовлетворение (Silverman, 2017 г.), липса на самочувствие (Borum & Fein, 2017 г.) (Chassman, 2016 г.) (Christmann, 2012 г.) (Dawson, 2017 г.) (Lindekilde, 2016 г.) (Senzai, 2015 г.), разочарование и обида (Larry E. Beutler, 2007 г.), когнитивно-социални фактори като склонност към поемане на риск и ограничени социални контакти (Taylor & Horgan, 2006 г.), самовиктимизация (Taylor & Horgan, 2006 г.), изместване на агресията (Moghaddam, 2005 г.) и т.н.; като всички тези фактори са свързани с противоречиво и дисфункционално усещане за идентичност.

Обосновка

Целта на това ръководство е да се представи учебен план и съдържание на експериментална лаборатория, посветена на техники за симулация и дебат, приложими при интервенции, насочени към подрастващи и млади хора, които са уязвими към или са в процес на радикализация. Експерименталната лаборатория „Дебат и симулация“ има за цел интернализация и по-нататъшно възпроизвеждане на практически, реално приложими стратегии и развиване на индивидуални умения, нужни за ефективно дебатиране. Тези стратегии и умения от своя страна осигуряват умения, необходими за себеутвърждаването и себеизразяването, като същевременно насърчават и критичното мислене, и устойчивостта към основните фактори, пораждащи радикализация и/или присъединяване към крайни идеологии.

¹ За повече информация: <https://www.brighthubeducation.com/teaching-methods-tips/126771-debate-as-an-effective-teaching-strategy/>

Представената методология за работа е мотивирана от необходимостта да се отговори на нуждите на порастващите и младите хора:

- Теориите за учене чрез преживяване най-добре отговарят на нуждите на това поколение. Обучаващите се играят активна роля в идентифицирането и изграждането на решения и учат чрез натрупване на опит и размисъл върху това, което правят.
- Критичното мислене позволява идентифициране, оценяване и разбиране на различните гледни точки и ангажира в конструктивен диалог със страна, чиито ценности се различават от собствените.

Предложените стратегии имат за цел да обезпечат практикуващите на първа линия специалисти с набор от техники, чрез които – впоследствие – да успеят да предадат нужните умения и на уязвимите към радикализация подрастващи и младежи, с които работят. Учебният план и съдържанието на Експерименталната лаборатория „Дебат и симулация“ са взаимосвързани и следва да се използват заедно с предоставените помощни материали.

Ключови компетенции

Предложената методология е процесно обоснована, тъй като нейното прилагане има за цел да осигури набор от компетенции, дефинирани по отношение на (теоретични) познания, умения и нагласи.

Познаване и разбиране на разгледаните ключови понятия

- Обработка на информацията – събиране на данни, класификация и сравнение, идентифициране на причинно-следствените връзки между различните части от информацията;
- Разбиране на темите – задаване на релевантни въпроси и проучване на теории, така че да не се приема безкритично предоставената информация.

Умения

- Аргументиране – умения за критично мислене за обосновка на мнения и възгледи посредством солидни аргументи, изградени върху абстрактни идеи и твърдения, а не върху примери (Claire & Holden, 2007 г.);
- Комуникация – използване на подходящ език за комуникиране на аргументите с аудиторията;
- Самоосъзнаване и размисъл;
- Емпатия.

Ценности и нагласи

- Гражданско поведение – по-голяма гражданска ангажираност, приемане на продемократични ценности и ценността на многообразието, ангажираност към гражданско участие и социално приобщаване (Hess, 2009 г.);
- Сътрудничество и разрешаване на конфликти – приемане на различията и конфликтите като нормална част от живота, развивайки способността за обсъждане на спорни и противоречиви теми и въпроси (Hess, 2009 г.).

Методология

Експерименталната лаборатория „Дебат и симулация“ развива знания и умения чрез **когнитивно-поведенческия модел и модела на учене чрез правене**. Основна цел е да се осигури на обучаващите се специалисти от първа линия основополагащ набор от инструменти, необходими за организиране, координиране и модерирание на основани на дебат групови упражнения. По този начин участниците – и впоследствие подрастващите, с които те пряко работят, ще бъдат практически въввлечени в процес на обучение чрез преживяване.

Основната цел на Експерименталната лаборатория „Дебат и симулация“ е да насочи участниците при избора на относими теми и концепции. Въпреки че идеята за дебат произтича от изначално антагонистичната връзка между различни гледни точки, модераторът следва да опосредства комуникацията между участниците, така че лабораторията да се възприема от тях едновременно като сигурна среда и зона за игри и експерименти, в която те са стимулирани да проявяват своята креативност, да сменят страни и да възприемат чуждите възгледи. Активното участие на обучаващите се следва да бъде мотивирано не от стремеж към „трупане на точки“ и надделяване в спора, а в посока на изясняване и разбиране на теми и проблеми чрез задаване на въпроси и търсене на отговори. Ако към разпределянето на участниците в противопоставящи се роли и екипи не се подходи правилно, то може да създаде предпоставка за гневни изблици и задълбочаващи се конфликти. Затова се препоръчва модераторът да умее да прилага техники за управление на гнева и разрешаване на конфликти, както и да следва представената в началото структура, при която се ограничават времево изявленията на всички участници. Ясното лимитиране на времето за изява не само ще гарантира че няма да се водят паралелни дискусии, но и че участниците ще са принудени да синтезират и приоритизират идеите, които искат да представят.

Участниците се насърчават да преподават и възпроизвеждат представените в експерименталната лаборатория техники (частично или изцяло) сред общностите, с които работят.

Образователни техники

Инструкция	X
Демонстрация	X
Ролева игра	X
Репетиция по предварително дефиниран сценарий	X
Обратна връзка	X
Подкрепление	X
Разширена практика	X
Модерирани дискусии	X
Когнитивно моделиране чрез мислене на глас	
Свободни дискусии	X
Вътрешно самонаставление (вътрешен глас на обучаващия се)	

Сценарий на експерименталната лаборатория

Тема

При избора на тема за дебат, трябва да се вземат предвид пътя на радикализация и факторите на привличане и отблъскване, пораждащи радикализация, значимо проявяващи се при взаимодействието с подрастващи и млади хора (вторична целева група). Всички форми на радикализация включват набор от общи основни идеи, като върховенство на избраната идеология, омраза към другите, възприятие за заплаха над собствената общност, дълбоко убеждение, че насилието може да разреши дадена ситуация, и позиция против основни демократични принципи. Ето защо, темите за дебат трябва да бъдат подбрани така, че:

- да засягат въпроси, които са косвено свързани с процеса на радикализация и се възприемат като непротиворечиви от вторичната целева група;
- да подлежат на дебатирание (да позволяват изграждане на аргументи и от двете страни);
- засягат концепции, които могат да бъдат екстраполирани;
- са подходящи за групата, във връзка с основните фактори на радикализацията или характерните наративи;
- засягат лични теми (например, правото на аборт или правото на сключване на брак при хомосексуални двойки), за да се насърчи по-висока степен на толерантност.

Първата избрана тема в серията от упражнения, трябва да бъде забавна и/или достъпна за участниците без да е необходимо провеждането на задълбочени проучвания.

Примерни теми:

- Целта оправдава средствата.
- Учениците следва да бъдат подвеждани под наказателна отговорност за прояви на тормоз, ако тези прояви са довели до летален изход.
- Трябва да се забрани продажбата на / да се цензурират видео игри с насилие.
- Трябва да се въведе повторно телесното наказание в училищата.
- Правилно е да убиеш един, за да спасиш много хора.
- Религиозните вярвания трябва да са над светските закони.
- Оскверняването и унищожаването на обекти с висока стойност и такива, които са част от културното наследство, трябва да се третира като престъпления срещу човечеството.

Целева аудитория

Експерименталните лаборатории по проект ARMOUR, в рамките на който е разработено настоящото ръководство, адресират разнороден спектър от потенциални хора с влияние сред подрастващи и млади хора, уязвими към радикализация, и които пряко работят с тях – посредници и практикуващи на първа линия специалисти в държавни институции и организации на гражданското общество (социални работници, психолози, обучители, експерти в областта на сигурността и правоприлагането, уязвими членове на общността и др.).

Предвид груповите изисквания за ефективно изпълнение на основаните на дебати упражнения, представеното в настоящото ръководство съдържание е насочено предимно към практикуващи на първа линия специалисти, работещи с относително хомогенна група подрастващи на възраст 14-18 години, уязвими към или проявяващи признаци на радикализация.

Участниците следва да могат да бъдат организирани в малки работни групи (6-10 души).

Основни въпроси, на които ще се даде отговор

- При кои ситуации даден подход би работил най-добре.
- Има ли спорни или противоречиви теми, които подрастващите биха могли да дискутират и изследват, без да се подсилват наративите на поляризацията?
- Коя тема е едновременно приобщаваща и спорна?
- Каква позиция трябва да се заеме по време на дебата (като се има предвид хомогенността на групата, възрастта и т.н.), така че упражнението да бъде полезно и обогатяващо, а не просто сцена за конфронтация?
- Какво може да се направи с цел подкрепа на тихи подрастващи?
- Какво е допустимото време за проучване на дадена тема и каква информация може да бъде предоставена предварително?
- Трябва ли обучаващите се да защитават личните си мнения или противоположната гледна точка?
- Кой ще оценява подрастващите и как?

Основни понятия, които ще бъдат разгледани

Тема на дебат, аргумент, контрааргумент, твърдение, насрещно твърдение, аргументация, доказателства, мнение, разпит, кръстосан разпит, опровержение, резолюция и т.н.

Основни познания

Основните познания са пряко обвързани с очакваните в следствие на обучението резултати и се отнасят до:

- консолидиране на познанията по темата;
- разбиране на основните концепции, понятия и алтернативни гледни точки;
- прилагане на техники за критично мислене и умения за изграждане на аргументация;
- възпроизвеждане на причинно-следствените връзки и взаимовръзки при сходен контекст;
- изграждане на умения за работа в екип;
- разбиране и интегриране на ефективни комуникационни модели;
- овладяване съдържанието на експерименталната лаборатория;
- изграждане на добра аргументация.

Упражнения

- За разпознаване на проблема – например, гняв
- За откриване на проблема
- За идентифициране на тактиките, използвани за разрешаване на проблема
- За подобряване на използваните тактики: Какъв беше проблемът? Каква беше целта? Какви бяха ограниченията? Как беше разрешен проблема? Как можем да го разрешим по-добре?
- За предоставяне на алтернативни решения
- Последващ тест

1

Мозъчна атака – свободни асоциации

Упражнение №1	Разчупване на леда - Фаза 1: Запознаване с групата - Фаза 2: Управление на очакванията
Цел	Създаване на възможност участниците да се опознаят взаимно, за да се чувстват комфортно в рамките на работната група Създаване на възможност учителят да намери път за комуникация с участниците по отношение на техните нужди и очаквания
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	10 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери, лепящи се листчета
Описание	<p>Фаза 1: Запознаване с групата</p> <p>Обучителят се представя накратко и приканва всички участници също да се представят пред групата. В зависимост от еднородността на групата, вече установените отношения между участниците и динамиката в екипа (ако те вече са се срещали и/или се познават помежду си), учителят може да избере да използва друг вариант за „разчупване на леда“ (например, чрез упражнения от вида „Назови своята суперсила“, „Сподели 3 неща за себе си – 1 лъжа и 2 истини“, и др.).</p> <p>Фаза 2: Управление на очакванията</p> <p>Обучителят моли всеки участник да напише на лепящо се листче нещо, което преди му е харесало и му е било приятно в учебна аудитория или в работна група и би искал да се повтори и при това обучение, а на второ листче – да запише нещо, което не е харесал при предишна ситуация, не му е било приятно и не би искал да се случи по същия начин и в тази група.</p>
Метод на обучение	Модерирана дискусия, обратна връзка, вътрешно самонаставление (вътрешен глас на обучаващия се), когнитивно моделиране чрез метода на мислене на глас
Визуални средства	Етикети с имена

2

Определение (инструкция)

Упражнение №2	Изясняване общата структура на упражненията
Цел	Придобиване на по-добро разбиране как се провежда дебат
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	15 минути
Необходими ресурси	PowerPoint презентация и/или предварително подготвени материали за раздаване и/или видеоматериали с дебати, които да послужат за образец
Описание	<p>Обучителят инициира дискусия и изяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • какво е дебат; • как е структуриран той; и • какви са ролите, които участниците ще трябва да играят в предстоящите упражнения. <p>На този етап е препоръчително да се дават примери (например, прости примери, предоставени от учителя, или предварително изградени аргументи от базата данни на Международната асоциация за дебати и образование²) и/или видеоматериали на дебати, публикувани от Световното училищно първенство по дебати³ в YouTube.</p>
Метод на обучение	Модерирана дискусия, когнитивно моделиране чрез метода на мислене на глас
Визуални средства	PowerPoint, видеоматериали

Съвети:

Основният формат на академичните дебати поставя за дискусия тема или резолюция, като се дава дума на два отбора, всеки от които се състои от трима оратори. Единият отбор дебатира в подкрепа на темата („за“), а другият оспорва темата („против“). Думата се дава последователно на всеки от ораторите в двата отбора като се редуват от първи оратор в подкрепящия отбор до трети оратор в опозиционния отбор. Всеки от тях разполага с ограничено време, за произнасяне на речта си. В зависимост от избрания формат, са позволени няколко типа взаимодействия (кръстосани разпити) между ораторите от противниковите отбори (Monash Association of Debaters, 2010 г.).

² IDEA, <https://idebate.org/debatabase>

³ WSDC, <https://wsdcdebate.org/>

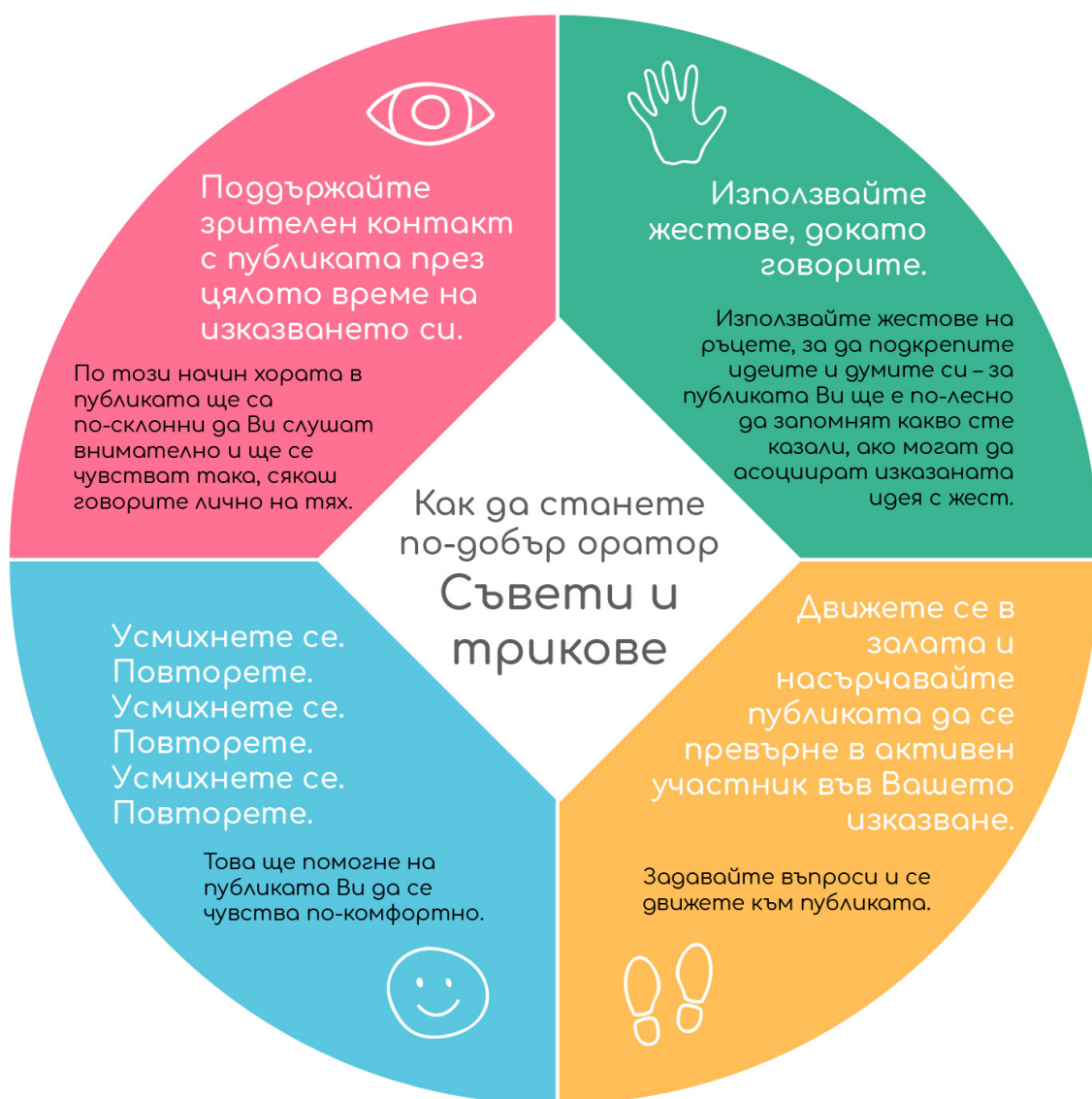

3

Помнете какво не знаете

Упражнение №3	Помнете какво не знаете
Цел	Запознаване с вербалните и невербалните стратегии, които биха могли да се използват по време на дебат
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	10 минути
Необходими ресурси	<i>Фигура 1 и Фигура 2</i>
Описание	<p>Упражнението се провежда с участието на цялата група.</p> <p>Обучителят иницира дискусия относно вербалните и невербални стратегии, които могат да бъдат използвани по време на дебат. От участниците се изисква да си припомнят ситуация, в която са участвали – във формален или неформален дебат, и да споделят с останалите в какво са били успешни и какво биха могли да подобрят, за да се справят още по-добре.</p> <p>След това, учителят разделя групата на два екипа, като всеки екип провежда сесия на мозъчна атака, за да картографира вербални срещу невербални стратегии.</p> <p>Двата екипа се обединяват отново и представят резултатите си пред всички участници.</p> <p>В края на упражнението, учителят представя <i>Фигура 1</i> и <i>Фигура 2</i>. Участниците допълват графиките с полезна информация, след което допълнените графики се закачат на стената за справка и помощ по време на дебатите.</p> <p>По време на упражнението, учителят следва да припомня на участниците многократно, че тези упражнения са полезни, но за да се „спечели“ една битка на идеи, най-важно е да се води спора правилно.</p>
Метод на обучение	Модерирана дискусия, мозъчна атака, когнитивно моделиране чрез метода на мислене на глас, вътрешно самонаставление (вътрешна реч на обучаващия се)
Визуални средства	<i>Фигура 1, Фигура 2</i>

Фигура 1. Как да станете по-добър оратор

ГОВОРЕНЕ пред ПУБЛИКА

САМОУВЕРЕНОСТ

- трябва да изглеждате спокойни и уверени
- избягвайте разсейващо поведение

ГЛАС

- изговаряйте ясно всяка дума
- съобразете силата на гласа си в съответствие с пространството (залата)

ОЖИВЛЕНИЕ

- изразявайте страст и емоция с гласа си

ВИЗУАЛЕН КОНТАКТ

- свържете се визуално с аудиторията
- местете погледа си върху различни лица от аудиторията, не се съсредоточавайте само в един човек

ЖЕСТОВЕ

- движете ръцете си
- движете тялото си
- бъдете изразителни

СКОРОСТ

- не говорете нито твърде бавно, нито твърде бързо, поддържайте подходящо темпо
- използвайте кратки паузи за поставяне на акцент върху изказаното или при търсене на определен ефект (реакция от публиката)

Фигура 2. Говорене пред публика

(графика, създадена въз основа на разработка Dave Stuart Jr., 2014, PVLEGS: A Public Speaking Acronym that Transforms Students, достъпна на адрес: <https://davestuartjr.com/pvlegs-public-speaking-acronym/>)

4

Как определяме темата на дебата?

Упражнение №4	Как определяме темата на дебата?
Цел	Изграждане на общо разбиране за дебатираната тема
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	30-45 минути
Необходими ресурси	Резолюция
Описание	<p>Упражнението се изпълнява от цялата група.</p> <p>Стъпка 1: Участниците определят темата, която ще е обект на дебата (например, темата е в съответствие с темата на експерименталната лаборатория – подобряване на уменията за дебатиране с цел изграждане на устойчивост към радикализация и насилствен екстремизъм).</p> <p>Стъпка 2: Провеждане на сесия на мозъчна атака за генериране на възможни разбирания за определената тема.</p> <p>Обучителят трябва да модерират дискусията, за да може мнението на всеки участник да бъде чуто. Към този момент, всички идеи са добри.</p> <p>Стъпка 3: Идеите се обсъждат в група до постигане на консенсус какво всъщност ще бъде обект на дебат. Обучителят насърчава участниците да отхвърлят идеи, а не хора.</p>
Метод на обучение	Инструктивен подход, модерирана дискусия, мозъчна атака
Визуални средства	Флипчарт

5

Изграждане на аргументи по избраната тема

Упражнение №5	Изграждане на аргументи по избраната тема
Цел	Събиране, проверка и структуриране на информация
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	60 минути
Необходими ресурси	Материали-проучване по избраната тема (ако са предоставени от учителя, следва да адресират темата от неутрална, приобщаваща и фактологична перспектива)
Описание	<p>Стъпка 1: Разпределянето на ролите/страните в дебата може да се направи на случаен принцип, по желание на участниците или по преценка на учителя. С цел стимулиране на ефективно критично мислене, на участниците може да им се зададе да защитават позиции, в които те лично не вярват.</p> <p>От този момент нататък, участниците работят в екипи.</p> <p>Стъпка 2: Провежда се сесия на мозъчна атака за генериране на идеи за аргументи.</p> <p>Стъпка 3: Събират се данни за валидиране (потвърждаване или отхвърляне/опровержение) на възможните аргументи (запознаване с материалите-проучване по темата).</p> <p>Стъпка 4: Формулират се поне 2 аргумента, като се следва структурата <i>Твърдение – Обяснение – Пример – Въздействие</i></p>
Метод на обучение	Инструктивен подход, модерирана дискусия, вътрешно самонаставление (вътрешна реч на обучаващия се)
Визуални средства	-

6

Упражнение за опровержение

Упражнение №6	Упражнение за опровержение
Цел	Гарантиране валидността на алтернативните перспективи
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	40 минути
Необходими ресурси	Материали-проучване по избраната тема Резултатите (формулираните аргументи) от Упражнение № 5
Описание	<p>Упражнението цели да помогне на участниците да открият недостатъците и слабостите в собствените си аргументи и да ги използват, за да укрепят позицията си.</p> <p>Стъпка 1: Провежда се сесия на мозъчна атака за генериране на идеи за контрааргументи.</p> <p>Стъпка 2: Събират се данни за валидиране (потвърждаване или отхвърляне/опровержение) на аргументите (запознаване с материалите-проучване по темата).</p> <p>Стъпка 3: Да се формулира поне 1 контрааргумент за всеки от изведените по време на Упражнение № 5 аргументи.</p>
Метод на обучение	Инструктивен подход, модерирана дискусия, вътрешно самонаставление (вътрешна реч на обучаващия се)
Визуални средства	-

7

Дебат (реч и кръстосан разпит)

Упражнение №7	Дебат (реч и кръстосан разпит)
Цел	Представяне на аргументите и реакция срещу контрааргументите на противниковата страна
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	60 минути
Необходими ресурси	Аргументи
Описание	<p>Участниците представят аргументите си. Определянето на максимално време за представяне ще им позволи да изберат само най-подходящите аргументи (от гледна точка на релевантност и въздействие).</p> <p>След всяко изказване се провежда кръстосан разпит. Допустимо е да се даде ограничено време за отговор на аргументите на опозицията и намиране на начини за опровержение или защита на собствената позиция.</p> <p>Дебатите могат да провокират състезателност и конкурентен дух в участниците. Обучителят следва да гарантира, че дискусиата няма да стане лична, и участниците ще останат фокусирани и спокойни. Въвеждане на набор от основни правила би бил полезен за редуциране възможността от възникване и минимизиране въздействието на евентуални проблеми.</p>
Метод на обучение	Инструктивен подход, модерирана дискусия, вътрешно самонаставление (вътрешна реч на обучаващия се)
Визуални средства	-

Обратна връзка:

- Участниците споделят първо позитивите от преживяването.
- Участниците назовават аспект/елемент, който са оценили в противниковия отбор и неговото представяне.
- Участниците се насърчават да представят критиките си по конструктивен начин, например, „Ако бях на ваше място...“.
- Участниците се насърчават да си стиснат ръце в края на упражнението.

Допълнителни упражнения

8

Дебат на тема „Насилието в медиите трябва да бъде регулирано“

Упражнение №8	Дебат на тема „Насилието в медиите трябва да бъде регулирано“
Цел	Подобряване на уменията за водене на разговор при поддържане на дадена позиция/гледна точка Изграждане на общо разбиране за дебатираната тема
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи /възрастни
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери, интерактивна дъска (smart board), видеопроектор, екран
Описание	<p>Дебатът на тема „Насилието в медиите трябва да бъде регулирано“ лесно би могъл да се превърне в дебат за това какво наистина означава „свобода на словото“ и може да се окаже изключително интересен за участници, живеещи в страни, в които свободата на словото се счита за фундаментално човешко право.</p> <p>Отборите могат да бъдат формирани въз основа мнението на участниците по темата. Алтернативно, участниците могат да подкрепят виждания, които не отговарят непременно на техните собствени, за да се стимулира придобиването на опит. По този начин, участниците прагматично биха се фокусирали върху уменията за правилно и релевантно изложение, вместо да се стремят да „спечелят“.</p> <p>За провеждане на дебат по въпроса дали насилието в медиите (телевизия, вестници, списания, интернет и т.н.) трябва да бъде по-строго регулирано:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обучителят инструктира участниците да посочат примери за насилие в различните медии и да се опитат да оценят каква доза насилие преживяват косвено посредством медиите всеки ден. - Обучителят приканва участниците да обмислят какви положителни или отрицателни ефекти върху обществото има това количество насилие в медиите.

	<ul style="list-style-type: none"> - Въз основа на дадените отговори, участниците се разпределят в два отбора. Единият отбор ще защитава позицията, че правителството трябва да регулира по-стриктно медиите, а другият – че не е необходима държавна намеса или по-строга регулация. - Обучителят предоставя на участниците работни листове, включващи базови идеи за аргументи „за“ и „против“. Участниците изграждат аргументите си, използвайки идеите от работния лист, и ги доразвиват. - След като участниците подготвят своите начални аргументи, дебатът стартира. Всеки отбор разполага с 5 минути, за да представи основните си идеи. - Необходимо е участниците да си водят бележки с цел опровергаване на изразените мнения. - Докато дебатът е в ход, обучителят също си води бележки, като отбелязва общи грешки, допускани от участниците. - В края на дебата, е необходимо да се отдели време, в което накратко да се обърне внимание на отбелязаните често допускани от участниците грешки. Това е важно, тъй като участниците не трябва да бъдат прекалено емоционално ангажирани и следователно – ще бъдат в състояние да разпознават езиковите проблеми, за разлика от проблемите във върванията!
Метод на обучение	Демонстрация, инструктивен подход, модерирана дискусия, вътрешно самонаставление (вътрешна реч на обучаващия се)
Визуални средства	Интерактивна дъска (smart board), видеопроектор, екран

Упражнение №9	Четири ъгъла
Цели	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на ораторските умения и уменията за слушане на участниците • Подобряване на уменията за опровергаване • Подобряване на комуникационните умения
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър, видеопроектор, екран, смартфон
Описание	<p>Упражнение „Четири ъгъла“ предизвиква участниците да станат от местата си и да се раздвижат, което е добър начин да се наруши монотонността на създадената атмосфера на „класна стая“, и принуждава всички обучаващи се, дори и срамежливите, да изберат страна.</p> <p>Преди да се стартира същинската част на упражнението, във всеки от четирите ъгъла на помещението се слага по едно означение: „Силно съгласен“, „Съгласен“, „Несъгласен“ и „Категорично несъгласен“. Обучителят инструктира участниците да изслушат формулираните становища, след което да отидат в онзи ъгъл на стаята, чието означение съответства на тяхната позиция по темата. Необходимо е да се подберат твърдения, които оставят място за дискусия и нямат лесни отговори, например „Оправдано е да отнемете един човешки живот, за да спасите други пет“.</p> <p>Прочита се първото твърдение и обучителят насърчава участниците да изберат позиция. След като всички участници са избрали своята позиция, представителите от всяка от четирите сформирани групи трябва да я обосноват. Необходимо е да се даде възможност за опровержение на изказаните аргументи и преместване в друг ъгъл (респективно, промяна в позицията по текущата тема), ако някои от участниците пожелаят това.</p>

	<p>За всяко твърдение следва да се отдели предварително ограничено време – около пет-десет минути, след което да се повтори упражнението със следващо твърдение.</p> <p>Източник: https://classroom.synonym.com/fun-classroom-debate-games-6327442.html</p>
Метод на обучение	Разширена практика, модерирана дискусия, вътрешно самонаставление (вътрешна реч на обучаващия се)
Визуални средства	-

10

„Вярно“ или „Грешно“

Упражнение №10	„Вярно“ или „Грешно“
Цели	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на уменията за креативно мислене • Подобряване на уменията за опровергаване • Подобряване на уменията за бързо мислене • Подобряване на паметта • Подобряване на изказа и обогатяване на речника на участниците • Подобряване на уменията за слушане • Насърчаване оценяването на другите участници
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър, екран, видеопроектор
Описание	<p>Обучителят започва упражнението с изказване, че дадена крайна морална позиция (например, „Убийството е грешно“) е винаги вярна. Инструктира всеки един от участниците да помисли и да посочи колкото се може повече примери, в които изказаното твърдението е невярно, съставяйки свой собствен списък. Такива примери, в които твърдението „Убийството е грешно“ е невярно, могат да включват: болни животни, които се приспиват, убийство при самозащита и т.н.</p> <p>След това, учителят минава покрай всеки от участниците като го/я моли за един пример. Ако участник даде пример, който вече е бил споменат, то тя/той има една минута да посочи друг пример. Ако участникът не успее да измисли нов пример, отпада от играта. Учителят продължава да пита всеки участник подред, докато остане само един с все още налични в списъка си примери.</p> <p>В края на упражнението, учителят отделя 15-20 минути за съвместно обсъждане на представените примери, какви последствия предопределят и кой може да бъде засегнат.</p> <p>Източник: https://debate.uvm.edu/dcpdf/Training%20Games.pdf</p>

Метод на обучение	Инструктивен подход, модерирана дискусия, вътрешно самонаставление (вътрешна реч на обучаващия се)
Визуални средства	Флипчарт

11

Завършете изречението

Упражнение №11	Завършете изречението
Цели	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на уменията за бързо мислене • Подобряване на уменията за критично мислене • Подобряване на уменията за опровергаване • Подобряване на уменията за слушане • Насърчаване изразяването на мнения и дебатиране по актуални събития и проблеми
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър, екран, видеопроектор
Описание	<p>Това упражнение насърчава дебатирането по значими въпроси. За начало на упражнението, учителят записва няколко твърдения на дъска/флипчарт (оставяйки място между тях).</p> <p><i>Примерни твърдения:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Най-добрият начин да се борим с глобалното затопляне е... • Хората извършват престъпления, защото... • Оказването на помощ на развиващи се страни е добро, защото... • Младите хора се чувстват безсилни, защото... • Най-добрият начин да се облекчи бедността е... • Свободата на словото е важна, но... <p>След това, учителят прочита всяко твърдение и насърчава участниците да допълнят втората половина от изречението. Учителят отбелязва всяка идея. След като даден участник е предложил идея, учителят пита останалите дали някой друг също има мнение по въпроса.</p>

	<p>Това упражнение може да се използва като кратка игра в началото на учебен час, обучение или среща, за да се подтикнат учениците/участниците да разсъждават по значими въпроси/теми или да се стимулира дискусия по актуални проблеми/въпроси. Важно е да се запомни, че в това упражнение няма правилни или грешни отговори – най-важно е да се стимулират участниците да изразяват мнение и да се насърчават дискусиите.</p> <p>Източник: https://debate.uvm.edu/dcpdf/Training%20Games.pdf</p>
Метод на обучение	Групова дискусия
Визуални средства	Флипчарт, дъска за писане

12

Няма как да съм по-несъгласен

Упражнение №12	Няма как да съм по-несъгласен
Цели	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на общите комуникационни умения • Повишаване на увереността • Насърчаване развитието на умения за бързо мислене • Насърчаване развитието на умения за слушане • Насърчаване развитието и подобряването на уменията за опровергаване
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи/възрастни
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър, видеопроектор, екран
Описание	<p>„Няма как да съм по-несъгласен“ е полезно и бързо упражнение, което може да помогне на участващите да практикуват техники за опровержение. Развива и способността им да се справят с „точки на информация“ (когато член на противниковия отбор прекъсне за кратко говорещия оратор, предлагайки кратка информация под формата на въпрос или изявление).</p> <p>Упражнението протича по следния начин: даден участник прави изявление (твърдението му може да бъде сериозно, на определена тема, противоречиво или очевидно). Следващият участник отговоря на това изявление, като започне с „Няма как да съм по-несъгласен“ и след това посочи причина за своето несъгласие.</p> <p>Пример:</p> <p>Участник А: „Вярвам, че политиката е загуба на време“.</p> <p>Участник Б: „Няма как да съм по-несъгласен. Политиката е изключително важна, тъй като политиците вземат решения, които засягат всеки аспект от живота ни“.</p> <p>Това упражнение може да бъде адаптирано, така че твърденията да са от определена тематична област.</p> <p>Източник: https://debate.uvm.edu/dcpdf/Training%20Games.pdf</p>
Метод на обучение	Групова дискусия, модерирана дискусия
Визуални средства	-

13

Ако бях господар на света

Упражнение №13	Ако бях господар на света
Цели	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на общите комуникационни умения • Повишаване на увереността • Насърчаване развитието на умения за бързо мислене • Насърчаване развитието на умения за активно слушане • Подобряване на паметта
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър
Описание	<p>„Ако бях господар на света“ е бърза игра и добро начало при първа среща на група за дебати, тъй като помага на участниците да се представят и да научат имената си, докато в същото време уменията, които играта стимулира, са полезни за провеждането на един добър дебат.</p> <p>Участниците се подреждат в кръг, докато учителят обяснява правилата. Първият участник в кръга казва името си и заявява какво би направил ако той/тя управлява света.</p> <p>Например:</p> <p>Участник А: „Казвам се Боб и ако аз бях господар на света, бих дал торта на всички“.</p> <p>Тогава вторият участник трябва да каже:</p> <p>Участник Б: „Неговото име е Боб и ако той беше господар на света, щеше да даде торта на всички. Аз се казвам Ейми и ако аз бях господар на света, щях да елиминирам бедността.“</p> <p>Тогава третият участник трябва да каже:</p> <p>Участник В: „Неговото име е Боб и ако той беше господар на света, щеше да даде торта на всички. Нейното име е Ейми и ако тя беше господар на света, щеше да премахне бедността. Аз се казвам Омар и ако аз бях господар на света, щях да накарам всички да носят сини шапки“.</p>

	<p>По този модел продължават и всички следващи участници в кръга. Ако той е прекалено голям, може да се започне играта наново, когато се стигне до средата му, така че да не се окаже прекалено трудно за втората половина от участниците.</p> <p>Източник: https://debate.uvm.edu/dcpdf/Training%20Games.pdf</p>
Метод на обучение	Групова дискусия
Визуални средства	-

14

„Факт или мнение?“

Упражнение №14	„Факт или мнение?“
Цел	Подобряване на познанията и уменията за отличаване на фактите от мненията
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър, видеопроектор, екран, смартфон
Описание	<p>Това упражнение има за цел разграничаване на факти от мнения. За всеки факт биха могли да бъдат приведени доказателства относно неговата вярност (дали той е верен или погрешен), докато мнението е израз на усещане или гледна точка и не може да бъде определено като вярно или погрешно.</p> <p>Обучителят формулира твърдения, които са или факт, или мнение. Ако участник смята, че твърдението е факт, го маркира с буквата „Ф“ и след това накратко обяснява как този факт може да бъде доказан. Ако смята, че твърдението е мнение, го маркира с буквата „М“ и накратко обяснява защо смята, че не може да бъде доказано.</p> <p>Участниците сравняват отговорите си и споделят помежду си гледните си точки.</p> <p>Източник: <i>The Critical Workbook. Games and Activities for Developing Critical Thinking Skills, Global Digital Citizen Foundation</i>⁴</p>
Метод на обучение	Демонстрация, групово дискусия
Визуални средства	Флипчарт

⁴ Достъпен на адрес: <http://www.schrockguide.net/uploads/3/9/2/2/392267/critical-thinking-workbook.pdf>

15

Сценарий на най-лошия възможен случай

Упражнение №15	Сценарий на най-лошия възможен случай
Цел	Подобряване на уменията за работа в екип
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи
Времетраене	15-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър, екран, видеопроектор, смартфон
Описание	<p>Работата в екип е от решаващо значение за ефективното справяне с предизвикателства по време на криза. Настоящото упражнение е свързано с измислен сценарий, в който участниците трябва да работят и да разрешават проблемите заедно, за да успеят (например, изоставени са на пуст остров, изгубени са в морето и т.н.).</p> <p>Правилото е, че всеки член на екипа следва да допринесе с идея за възможно решение. Например, могат да съставят списък с предмети, които да им помогнат да оцелеят, или да измислят план за построяване или намиране на подслон.</p> <p>След генерирането на идеи, участниците ги обсъждат и гласуват. Трябва да се обединят около едно общо окончателно решение.</p> <p>Източник: <i>The Critical Workbook. Games and Activities for Developing Critical Thinking Skills, Global Digital Citizen Foundation</i>⁵</p>
Метод на обучение	Групова дискусия, модерирана дискусия
Визуални средства	Флипчарт

⁵ Достъпен на адрес: <http://www.schrockguide.net/uploads/3/9/2/2/392267/critical-thinking-workbook.pdf>

16

Базов парламентарен дебат по дадена тема, свързана с насилствения екстремизъм

Упражнение №16	Базов парламентарен дебат по дадена тема, свързана с насилствения екстремизъм
Цел	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на общите комуникационни умения • Повишаване на увереността • Насърчаване развиването на умения за бързо мислене • Насърчаване развиването на умения за слушане • Насърчаване развиването на умения за опровергаване
Целева аудитория	Възрастови групи – подрастващи
Времетраене	30-40 минути
Необходими ресурси	Флипчарт, маркери и/или компютър, видеопроектор, екран
Описание	<p>Парламентарният дебат е добър формат за насърчаване на участниците да говорят по-продължително време или когато е необходимо да демонстрирате провеждане на дебат пред публика.</p> <p>При парламентарния дебат, на два малки отбора от участници се възлага да защитават противоположни гледни точки – „Правителство“ (подкрепят предложението) и „Опозиция“ (които са против предложението). Те трябва да се опитат да убедят публиката да се съгласи с тях.</p> <p>Всеки отбор има еднакъв брой говорители, а ораторите се редуват да говорят пред публиката.</p> <p>Има един председател, който наблюдава дебата и не е пристрастен към нито една от страните. Председателят представя ораторите в началото на дебата.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дебатът започва с изложението на отбор „Правителство“, след което се дава думата последователно на всяка от двете страни. - Изказванията обикновено продължават по няколко минути. Арбитър следи за спазване на отреденото време и гарантира, че дебатиралите не го просрочват.

	<ul style="list-style-type: none"> - След като се произнесат речите, публиката има възможност да коментира и/или да задава въпроси. - След обсъждането с публиката, обикновено има кратки заключителни речи, които се произнасят от ораторите на всеки отбор, които са говорили последни. - Представителите от публиката гласуват за отбора, с чиято позиция са съгласни. Председателят провежда крайното гласуване.
Метод на обучение	Демонстрация, групова дискусия, модерирана дискусия
Визуални средства	Интерактивна дъска (smart board), екран, видеопроектор

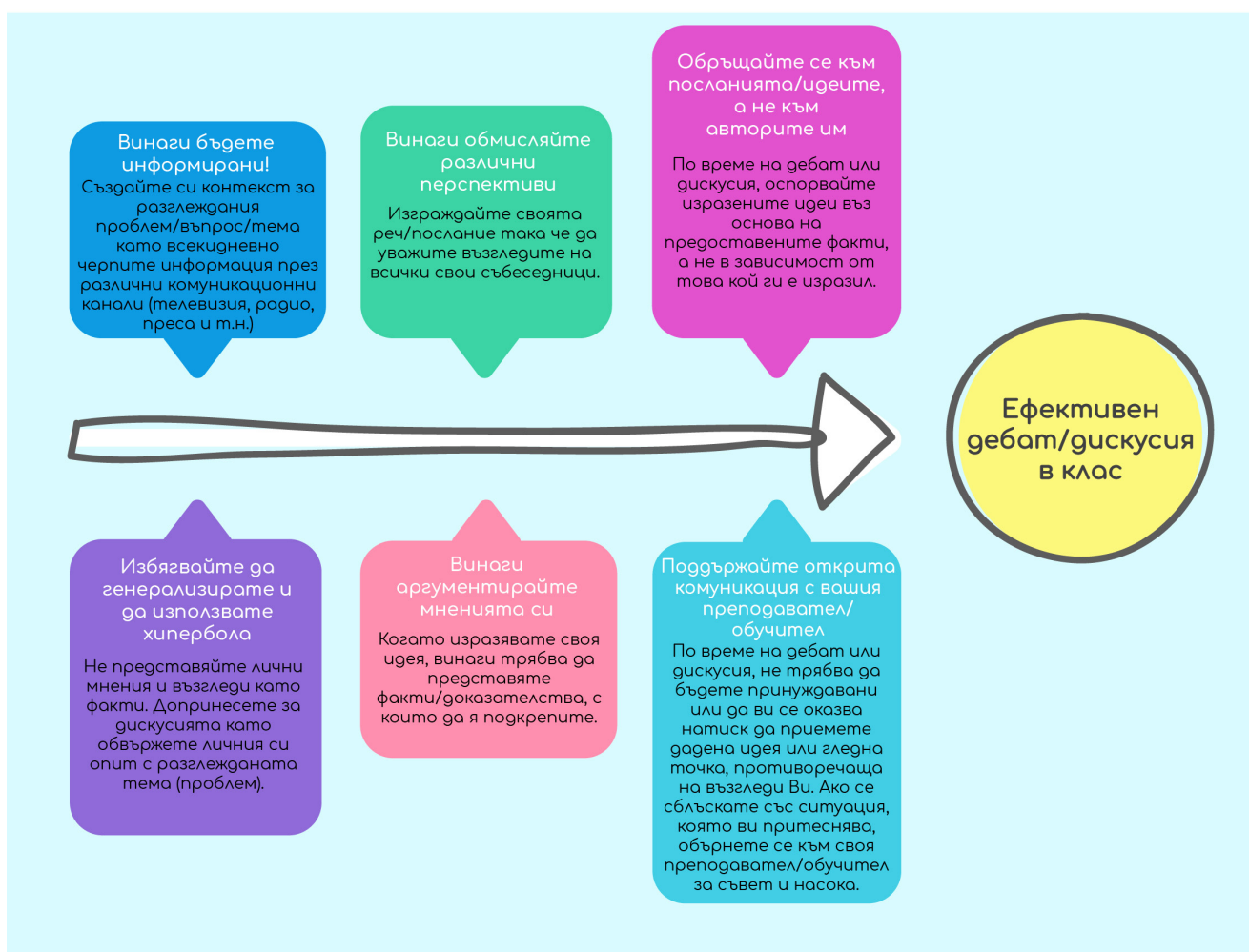
Допълнителни източници

- <https://howdoihomeschool.com/2019/01/29/benefits-debating-education-importance/>
- <https://blogs.shu.ac.uk/shutel/2014/09/02/debate-an-approach-to-teaching-and-learning/>
- https://www.researchgate.net/publication/298334162_Debate_learning_method_and_its_implications_for_the_formal_education_system

Логистика

- Описание на работното пространство: поне 2 бр. лаптопа/настолни компютри, тетрадки/листове хартия, химикалки, 1 бр. бяла дъска или флипчарт, маркери, столове (които могат да бъдат местени свободно из помещението), видеопроектор, екран
- Техническа поддръжка на лабораторията: достъп до интернет

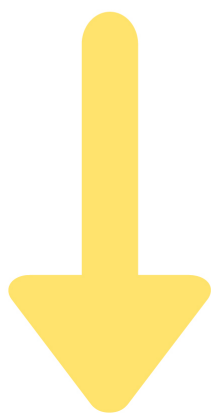

Фигура 3. Съвети за участие в дебат

12 СЪПКИ

ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА УМЕНИЯТА ЗА КРИТИЧНО МИСЛЕНЕ

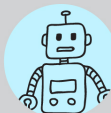
- ▶ Какво смятам, че знам?
- ▶ Имам ли доказателства?
- ▶ Мога ли да проверя чрез факти това, което вярвам, че е истина?
- ▶ Моето убеждение на емоции ли се основава?
- ▶ Убеждението ми основава ли се на социалните норми и културните ценности, приети в общността ми?
- ▶ Доводите ми съдържат ли някакви заблуди?

- ▶ Какви са доказателствата зад гледната точка на другата страна?
- ▶ Доколко надежден е източникът?
- ▶ Колко надеждни са доказателствата?
- ▶ Има ли пропуснати подробности?
- ▶ Възможно ли е отсрещната страна да има скрити намерения?
- ▶ Техните доводи съдържат ли някакви заблуди?

Фигура 4. 12 стъпки за подобряване на уменията за критично мислене

ОТКРИЙТЕ ЛОГИЧЕСКАТА ЗАБЛУДА

РОБОТИТЕ ТРЯБВА ДА ЗАВЛАДЕЯТ СВЕТА!

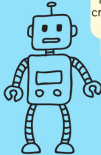
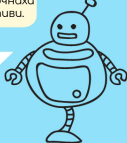
Този позиция е приета. Моля, посочете аргументите си.

Когато качах с космическия си кораб, двама човеци стаяха на тротоара и ме гледаха. И тогава започнаха да крещат. Човеците са грозни, дебели и неучтивни.

ПРИБЪРЗАНО ОБОБЩЕНИЕ

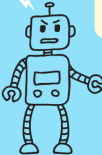

Не си срещнал и наблюдавал достатъчно много хора, за да направиш удобно заключение.

Как бихме могли да се доверим на хората и да си сътрудним с тях! Спомняте ли си как ни крещяха?

ОТВЛИЧАНЕ НА ВНИМАНИЕТО

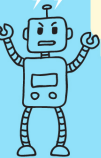

Този среща не е била приятна, но тя не доказва правилно и отвлича вниманието ни от основната тема.

Изглежда на хората им харесва да ни запояват – как да бъдем мили с тях? Те ще ни превърнат в роб!

НАКЛОНЕНА ПЛОСКОСТ

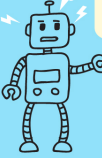

Първото събитие не води непременно до такъв краен резултат.

Човешките бебета са безпомощни и растат много бавно. Как бихме могли да сме сигурни, че ще станат компетентни възрастни?

ЗАБЛУДА НА ПРОИЗХОДА

Не може да се съди за нещо по неговия произход.

Роботите са по-добри лидери, защото притежават превъзходящи лидерски умения.

КРЪГОВА ЛОГИКА

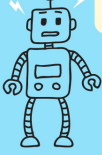

Твърдиш, че доказови аргумента си като просто го повтаряш.

Къде остава роботската ти гордост?

AD POPULUM (ПРИЗИВ КЪМ МНОЗИНСТВОТО)

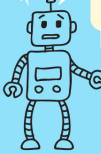

Обръщаш се към емоционалността вместо да представиш факти в подкрепа на твърдението си.

Защо мразиш роботите толкова много?

СЛАМЕНИЯТ ЧОВЕК

Делегитимизираш мнението и гледната ми точка като ми приписваш неверни твърдения.

Човеците, които ме карат да правя изчисления вместо тях, са по-лоши от МазмаДроуд, Розтапящия се човек или Харг Драйвс!

МОРАЛНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ

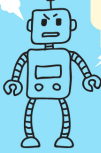
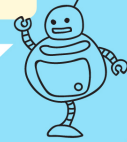
Сравняваш нещо, които са коренно различни и сравнението е несправедливо.

По-добре да унищожим хората, отколкото да им позволим те да ни унищожат.

ФАЛШИВА ДИЛЕМА

Реалността не е черно-бяла. Трябва да се обмислят всички възможни изходи и резултати!

Тези зли хора трябва да бъдат спрени!

ПРОСЕ НА ВЪПРОСА

Трябва да докажеш, че са зли, преди да го използваш като аргумент.

Срещнах човек и тогава започнах да функционирам неправилно. Хората са виновни за това!

POST HOC ERGO PROPTER HOC (СЛЕД ТОВА, СЛЕДОВАТЕЛНО ПОРАДИ ТОВА)

Не означава, че събитие А е причината за събитие Б, само защото събитие Б е настъпило след събитие А.

Заклучвам, че не бива да участвам в дебата, когато функционирах неправилно.

AD HOMINEM (ЛИЧНА НАПАДКА)

По този начин нападаш мен, а не моите аргументи!

Фигура 5. Логически заблуди

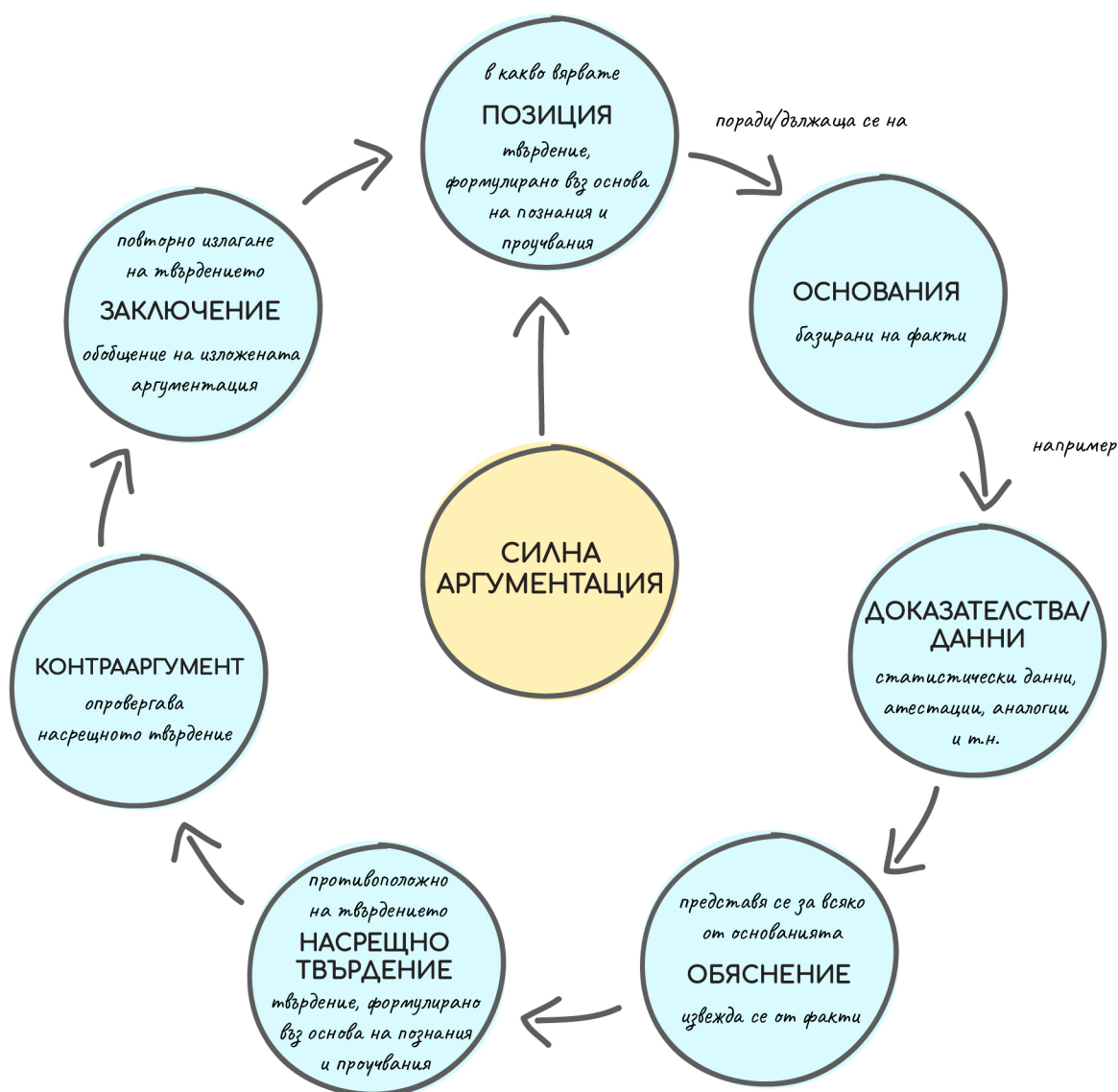

ДЕБАТИРАНЕ

Фигура 6. Дебатиране

Фигура 7. Структура на силния аргумент

www.armourproject.eu

Правна информация: Настоящата разработка отразява изводите и констатациите, резултат от изпълнението на Работен пакет 3 „Експериментални лаборатории“ по проект ARMOUR. Изразените мнения и гледни точки са отговорност единствено на авторите и не отразяват непременно възгледите на Европейската комисия.

Този проект е финансиран от Фонд „Вътрешна сигурност“ — Полиция, на Европейския съюз, съгласно Споразумение за безвъзмездна помощ № 823683.